

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 78.071.2.03«19»

DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-2-4

Лілія КАЧУРИНЕЦЬ,

orcid.org/0000-0002-7800-789X

*старший викладач кафедри вокалу та диригентсько-хорових дисциплін
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(Хмельницький, Україна) kachurynetslilia@gmail.com***РОЗВИТОК ДИРИГЕНТСЬКОЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: НОВІТНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ**

Стаття присвячена аналізу розвитку диригентської проєктної діяльності на початку ХХІ століття. У центрі уваги знаходяться зміни та інновації, що відбуваються у цій сфері під впливом сучасних технологій, глобалізаційних процесів та культурних зрушень.

Автор розглядає новітні характеристики диригентської проєктної діяльності в сучасних умовах. Особлива увага приділяється виявленню впливу цифрових технологій, змінам у культурній політиці, а також новим підходам до організації та проведення музичних проєктів. Мета статті полягає в аналізі та узагальненні новітніх чинників, що впливають на диригентську проєктну діяльність, а також у визначенні перспективних напрямів її розвитку у найближчому майбутньому.

В статті аналізуються технології взаємообміну інформацією (взаємодія з аудиторією через соціальні мережі, а також експерименти з управлінням колективом); система комп'ютерних засобів (впровадження віртуальних інструментів, голосових технологій, вивчення технічних інновацій, спеціалізовані програми звукової нотації, аудіо- та відеоредакції, радіомікрофони та інше технічне оснащення); арт-менеджмент (анонси, афіші, огляди виступів за кулісами, взаємодія з корпоративним сектором, рекламні угоди та контракти); інтегративні технології (прийоми мультимистецької синергії та запровадження інтерактивних подій); фінансово-комерційна діяльність (спонсорська підтримка, здобуття грантів, формування звукових лейблів) диригентів. Зазначено, що виділені чинники є ключовими для сучасного розвитку диригентської проєктної діяльності, адже вони дозволяють ефективно адаптуватися до нових викликів, використовувати сучасні технології для досягнення високого рівня професійної майстерності та успіху у сфері музичного мистецтва, сприяють підвищенню ефективності та креативності диригентської діяльності, розширюючи її перспективи в сучасному світі.

Ключові слова: диригент, диригентська проєктна діяльність ХХІ століття, новітні чинники впливу, культурна політика.

Liliia KACHURYNETS,

orcid.org/0000-0002-7800-789X

*Senior Lecturer of the Department of Vocal and Conducting-choral Disciplines
Khmelnyskyi Humanitarian-Pedagogical Academy
(Khmelnyskyi, Ukraine) kachurynetslilia@gmail.com***DEVELOPMENT OF CONDUCTING PROJECT ACTIVITIES
AT THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY: NEW FACTORS OF INFLUENCE**

The article deals with the analysis of the development of conducting project activities at the beginning of the 21st century. The focus is on changes and innovations taking place in this area under the influence of modern technologies, globalization processes and cultural shifts.

The author considers the latest characteristics of conducting project activities in modern conditions. Particular attention is paid to identifying the influence of digital technologies, changes in cultural policy, as well as new approaches to the organization and conduct of musical projects. The objective of the article is to analyse and generalize the latest factors affecting conducting project activities, as well as to determine promising directions for its development in the near future.

The article analyses the technologies of mutual exchange of information (interaction with the audience through social networks, as well as experiments with team management); system of computer tools (introduction of virtual instruments, voice technologies, study of technical innovations, specialized sound notation programs, audio and video editing, radio microphones and other technical equipment); art management (announcements, posters, reviews of backstage performances, interaction with the corporate sector, advertising agreements and contracts); integrative technologies (methods of multi-art synergy and introduction of interactive events); financial and commercial activities (sponsorship

support, obtaining grants, formation of sound labels) of conductors. It is noted that the selected factors are the key ones for the modern development of conducting project activities, because they allow to effectively adapt to new challenges, use modern technologies to achieve high level of professional mastery and success in the field of musical art, contribute to increasing the efficiency and creativity of conducting activities, expanding its prospects in the modern world.

Key words: conductor, conducting project activities of the 21st century, the latest factors of influence, cultural policy.

Постановка проблеми. Диригент протягом століть відігравав ключову роль у музичному мистецтві, а на початку XXI століття його діяльність зазнала суттєвих змін, обумовлених низкою новітніх факторів. Одним із ключових чинників є технологічні інновації. Сучасні технології надають диригентам нові інструменти для роботи, такі як цифрові партитури, комп'ютерні програми для аранжування та симуляції оркестрових виступів. Віртуальні реалії сприяють створенню нових форм взаємодії між музикантами і диригентами, забезпечуючи можливість дистанційного навчання та репетицій.

Глобалізація є ще одним значущим чинником, що впливає на диригентську діяльність. Обмін культурними традиціями та досвідом між країнами збагачує музичні репертуари та техніки диригування. Керівники колективів отримують можливість працювати з оркестрами різних частин світу. Це стимулює розвиток інноваційних методів керування оркестрами та сприяє створенню унікальних музичних проєктів, що об'єднують різні стилі та традиції.

Соціально-економічні зміни також значно впливають на диригентську діяльність: фінансування культурних проєктів, популярність нових музичних жанрів та зростання інтересу до інклюзії в мистецтві потребують від диригентів гнучкості та адаптації. Вони повинні враховувати інтереси різних аудиторій і створювати проєкти, що відповідають сучасним соціальним викликам. Успішна диригентська діяльність на початку XXI століття вимагає від диригентів розуміння психологічних аспектів управління оркестром та вміння створювати сприятливу атмосферу співпраці та взаєморозуміння.

Аналіз досліджень. Наукові дослідження останніх років торкаються питань соціокультурного проєктування в мистецтві. Італійські науковці університету Луїджі Бокконі Гері Чарнесс (Gary Charness) та Даніела Гріко (Daniela Grieco) акцентують увагу на творчості як складному і багатовимірному явищі з великим економічним значенням, а ключовим питанням є взаємодія стимулів та цільові бонуси (Charness & Grieco, 2019: 454–496). Британські дослідники університету Стерлінга Луїза Маккейб (Louise McCabe) та Корінн Гріслі-Адамс (Corinne Greasley-Adams) аналізуючи творчий музичний проєкт «Розробка,

написання, дизайн і виконання музичного спектаклю про кохання людьми з деменцією», який впроваджувався Шотландською оперою висвітлюють значення музичного проєкту як ефективного інструменту зміни стереотипних уявлень про класичне мистецтво (McCabe & Greasley-Adams, 2012: 38–39). Український мистецтвознавець Герман Макаренко у своїй докторській дисертації підкреслював, що творчість диригента як самодостатній вид художності, інтегрується у широкому контексті гуманітарних наук та призводить до формування багатоаспектної мистецької синергії (Макаренко, 2006: 6).

Мета статті – проаналізувати розвиток диригентської проєктної діяльності на початку XXI століття та виявити її сучасні характеристики.

Виклад основного матеріалу. Диригентська проєктна діяльність є важливим аспектом сучасної музичної культури, яка розвивається у XXI столітті як відповідь на зростаючу потребу в організації і проведенні музичних проєктів. Вони об'єднують учасників різних музичних колективів для спільного виконання концертів або програм й сприяють співпраці між музикантами, професійними диригентами, аудиторією, а також сприяють розвитку музичної індустрії.

Диригентська проєктна діяльність – процес втілення музичної ідеї та концепції виступу, реалізованих в організації та управлінні колективом, ґрунтується на сукупності якостей диригента (рівень майстерності та професійної підготовки, виконавських навичок) і вмінні спілкуватися з аудиторією. Диригентська проєктна діяльність розглянута як інтегративний процес, в якому диригент відповідає за керування діями, надаючи проєкту необхідної виконавської спрямованості. До складників диригентської проєктної діяльності належать: вибір ідеї, розробка бізнес-плану, фінансове планування, рекламна кампанія, арт-менеджмент, формування репертуару, організація репетицій, творчий підхід до інтерпретації музичних творів, міжкультурний діалог, інтерактивне диригування виставою, врахування естетичної та культурної цінності проєкту та ін. (Качуринець, 2024: 53).

У XXI столітті робота диригента обумовлена необхідністю адаптації традиційних підходів до нових реалій сучасного світу та відповіддю на змінювані очікування аудиторії. Цей процес стиму-

лює вплив різноманітних нововведень і чинників, серед яких особливо виділяються: технології та цифрові інструменти, глобалізація та міжнародна співпраця, командна робота, інтерактивність, мультимистецька синергія, компаративний сектор, соціальна відповідальність та культурна різноманітність. Ці чинники створюють унікальні можливості та виклики для диригентів у сучасному світі, дозволяючи їм не лише ефективно керувати музичними проєктами, але й створювати нові та інноваційні музичні враження для аудиторії.

У сучасному світі суттєво зросла роль технологій і цифрових інструментів у всіх сферах людської діяльності, включаючи і управління проєктами. Диригент у своїй роботі використовує нові інструменти для оптимізації процесів, підвищення продуктивності і досягнення кращих результатів. Наприклад, масштабний всеукраїнський мистецький проєкт хорового диригента Павла Муравського нотно-звукове зібрання «Тарас Шевченко. Пісенний “Кобзар”». Це електронний репертуарний збірник у семи томах, що включає три аудіоальбоми хорових творів (по три CD в кожному) на вірші Тараса Шевченка. Він охоплює 278 творів 127 авторів. Реалізація проєкту відбулася у 2019 році за підтримки Міністерства культури України, Українського культурного фонду, колег та учнів митця благодійного фонду «Хорова школа Павла Муравського» (І. Гамкало, М. Гобдич, М. Гулковський, Л. Бухонська, А. Масленнікова, Т. Миронюк, І. Павленко) (Шокало, 2019).

Цифрові інструменти дозволяють використовувати віртуальні платформи та допомагають долати митцям географічні й політичні обмеження, сприяючи обміну інформацією та творчістю. Онлайн-концертні трансляції, вебінари, спільні проєкти в мережі, стають засобом комунікації, платформою для творчої взаємодії між диригентами, музикантами, композиторами і слухачами з усього світу. Це сприяє обміну ідеями, культурному розмаїттю та створенню новаторських музичних ініціатив (Качуринець, 2024: 112).

В умовах, коли фізичні зустрічі ускладнені чи навіть неможливі, віртуальні платформи стають інструментом збереження та розвитку мистецьких ініціатив, дозволяють диригентам зберігати та поширювати свої творчі досягнення, залучати міжнародну увагу до вирішення спільних проблем. Так, 24 серпня 2022 року за ініціативи української диригентки Олени Радько, художньої керівниці камерного хору «Moravski» та підтримки генерального директора некомерційної мистецької асоціації «Art Crossing Borders» Юліана Фрідріха (Julian Friedrich) відбулася презентація інтернет-

проєкту «Співай з нами, Європо!» («Sing With Us, Europe!»). Основна мета проєкту полягала в спільному віртуальному виконанні гімну України «Moravski» разом із хоровими колективами Європи. Протягом півроку відбувались інтенсивні репетиції. Тридцять три хорових колективи із 25 країн світу розучували музичний та літературний текст Державного символу країни (Кравчук, Яцкулинець, 2023: 66–67). Керівники колективів за допомогою віртуальних платформ (Zoom, Soundtrap, Google Drive), узгоджували інтонаційні нюанси, контролювали темпо-метро-ритмічну синхронізацію твору за допомогою запису та надсилання відеоматеріалів. Презентація фільму відбулась на YouTube-каналі «Art Crossing Borders» у 31 День Незалежності (Кравчук, Яцкулинець, 2023: 69–70).

За часи розповсюдження пандемії Covid-19, цифрові трансляції концертних виступів набули значної популярності у світі. У 2020 році, Державна канцелярія Північного Рейну-Вестфалії (Німеччина) реалізувала прямий ефір Адвент-концерту, організованого телерадіоканалом WDR («Westdeutscher Rundfunk» – «Західно-німецький радіомовний канал»), що відбувся у Базиліці святої Марії в Кевеларі. У цифровому диригентському проєкті видатної української диригентки Оксани Линів відбулася плідна співпраця із WDR-оркестром, солістами Г. Шульц, К. Фогтом, кларнетисткою Ш. Кам та презентовано світові нову оркестрову адаптацію «Щедрика» в обробці Івана Небесного (WDR Fernsehen. Sendung, 2020).

Нововведенням часу стало використання радіомікрофонів, які відрізняються за конструкцією, типом підключення, характеристиками звуку та застосуванням для різних потреб концертного виступу. Так, працюючи над проєктом дитячого Євробачення з Дариною Красновецькою у 2018 році, українська хорова диригентка та художня керівниця Академічної хорової капели Українського радіо Юлія Ткач, використовуючи студійну акустику та мікрофони, привела учасницю конкурсу до перемоги національного відбору дитячого Євробачення-2018 та четвертого місця у фіналі. Кавер пісня «Say love» на слова В. Шарикова та М. Клименка лунала у супроводі хорового *a cappella* капели Українського радіо в аранжуванні Юлії Ткач (Darina Krasnovetska, 2019).

Особливого значення у ХХІ столітті набули воєнно-політичні події. Так, під час Революції гідності, хорова диригентка Ірина Душейко та Народна хорова капела «Дніпро» Київського національного університету імені Тараса Шевченка під її керівництвом, ініціювали хоровий проєкт,

що виражав солідарність із українським народом та висловлював жалобу за загиблими співгромадянами. Аудиторія чисельністю сотень тисяч осіб, з використанням смарт-гаджетів (для підсвічування), в центрі Києва на Майдані Незалежності виконала месу «Requiem» В. Моцарта (Тилик, 2022: 286–292).

Важливий внесок у розвиток та популяризацію міжнародного музичного обміну здійснив естонський диригент Еркі Пехк (Erki Pehk), який у 2005 році організував міжнародний фестиваль оперної музики «PromFest» в Пярну (Естонія). Програма фестивалю розрахована на глядачів та молодих виконавців, складається з конкурсу для молодих оперних співаків, оперних постановок диригентів, майстер-класів та концертних виступів від провідних майстрів диригентської палички, зокрема Пааво Ярві (Естонія), Рубена Асатрян (Вірменія), Тармо Вааска (Німеччина) (Луніна, 2014: 60–62). Співпраця та командна робота між музикантами, організаторами та іншими учасниками проєктів стає ключовим елементом успіху. Цей процес стимулює розвиток нових форм музичного виконання, які відповідають сучасним потребам та інтересам аудиторії, роблячи класичну музику більш доступною та зрозумілою для широкого загалу.

Цікавим у цьому аспекті є диригентський проєкт «Classic open-air show» («Класичне шоу під відкритим небом»), який відбувся у місті Хмельницькому 2016 року до Дня Європи в Україні. Важливим етапом у реалізації ініціативи є колективна мобілізація творчої енергії кількох диригентів, включаючи: ініціатора Тараса Мартиника (керівник симфонічного оркестру Хмельницької обласної філармонії), Олександра Вацєка (керівник хорової капели «Орея» Житомирської обласної філармонії), Ігоря Цмура (керівник Хмельницького академічного муніципального камерного хору), Катерини Дробіт (керівника хору Академічного ансамблю пісні і танцю «Козаки Поділля»), Наталії Бородавко (керівник хору «Молодість» Хмельницького музичного коледжу ім. В. Заремби), Наталії Бухти (керівник дитячого хору «Подільські солов'ї» ДМШ №1 м. Хмельницького) (Кантата «Карміна Бурана», 2016). Шляхом об'єднання зусиль, вищезазначені митці представили сценічну масштабну постановку, розташовану на березі річки Південний Буг. Під егідою цього проєкту понад 200 виконавців виконали сценічну кантату К. Орфа «Carmina Burana». Тисячна аудиторія під відкритим небом насолоджувалась хореографічними композиціями під інструментальний супровід у виконанні балет-

ної групи Академічного ансамблю пісні і танцю «Козаки Поділля», а також сольними вокальними партіями Степана Дробіта, Фатіми Чергіндзії, Андрія Юрченка. Шоу супроводжувалося ефектною піротехнікою. На заключному етапі дійства прозвучав Гімн Євросоюзу «Ода до радості» з симфонії № 9 Л. Бетховена, який за задумом Т. Мартиника, прикрасив глядацький інтерактив (глядачі запусками у небо жовто-блакитні повітряні кульки).

Велику увагу інтерактивності та взаємодії з аудиторією приділяє диригент XXI століття Андре Ріє (Andre Rieu). Нідерландський диригент та скрипаль відомий своїм унікальним підходом до концертного виступу, в якому класична музика отримує розважального характеру. Сьогодні Андре Ріє є популярним і дороговартісним виконавцем. З 2010 року на всіх хіт-парадах класичної музики Бі-Бі-Сі диригент займав у рейтингу перше місце. Вартість кожного диригентського проєкту А. Ріє становить п'ять мільйонів австралійських доларів і є наймасовішим диригентським проєктом світу (Keith, 2012: 8–9).

Як керівник та музичний режисер «Оркестру Йоганна Штрауса» («Johann Strauss Orchestra») А. Ріє включає у свої проєкти естрадну манеру з елементами шоу (масштабні архітектурні копії та реквізит, вишукані костюми, танцюристів, легку комедію, розмови, жарти із аудиторією) (Keith, 2012: 10). Наприклад концерт на Маастрихтській площі Врийтхоф (Нідерланди) з молодого виконавицею-вокалісткою, яка долає невиліковну хворобу (Keith, 2012: 12) А. Ріє включав інтерактивні елементи аудиторної взаємодії, де слухачі відчувають себе не лише спостерігачами, а і активними учасниками музичного заходу.

Зразком взаємодії та інтерактивності аудиторії є мистецький благодійний проєкт «Together with Ukraine» («Разом з Україною») українського диригента та керівника симфонічного оркестру Львівської Національної Опери Івана Чередніченко, який відбувся навесні 2022 року. Він зорієнтований на збереження та популяризацію національного музичного спадку, його введення в світовий культурний контекст. У рамках серії концертів, присвячених творам українських композиторів, використовуються засоби англomовного онлайн-транслявання та субтитрів. На відкритті проєкту лунала «Симфонія № 3» Б. Лятошинського у виконанні Львівського Національного симфонічного оркестру під орудою Івана Чередніченка. Суттєвою частиною концерту був перформанс, представлений врятованими акторами з Донецького академічного обласного драматичного театру

Маріуполя Юлією Бражник та Дмитром Ільїним. Вони втілювали образи ангелів, що символізували плин часу та, одночасно, нагадували повернення трагедії, які переживає український народ. Онлайн-трансляція була націлена на залучення іноземного глядача, тому ведучий спілкувався англійською мовою (дублювалися субтитри на українській мові). Зібрані кошти були спрямовані на підтримку українського народу та культури в умовах воєнного конфлікту, зокрема, для закупівлі реанімаційного обладнання для Військово-медичного клінічного центру західного регіону (З рук янголів сипатиметься пісок, 2022).

Застосування мультимистецької синергії відкриває перед диригентами можливість успішного синтезу різноманітних жанрів та стилів у єдиному музичному виступі. Так, диригент та керівник Національного академічного оркестру народних інструментів України (НАОНІ) Віктор Гуцал, ініціював серію музичних експериментів та проектів з 2014 року з визначеними постатями сучасної української музичної сцени (ОНУКА, Олег Скрипка, Руслана, Джамала, а також колективи «Друга ріка», «Mad Heads», «KozakSystem») (Андрійчук, 2017: 61). В контексті створення вражаючого шоу та популяризації колективу, Віктор Гуцал інтегрує мультимистецьку синергію, що включає різні види мистецтва та технічні інновації. В оркестрі використовуються традиційні інструменти у неочікуваних контекстах. Наприклад, головна тема кавер-пісні «California Dream» рок-гурту «Eagles» оживає на бандурі, яка підтримується гітарною ефектпедаллю, створюючи унікальний звуковий пейзаж (Андрійчук, 2017).

В реалізації власних проектів Віктор Гуцал ініціює залучення сценічного, світлового, феєршоу, відеопроєкції, мультимедіа, графічного, віртуального мистецтв. У проекті НАОНІ та ОНУКА поєднуються традиційні українські звуки, виконані на народних інструментах, з електронною музикою (омнікордом, відтворювачем семплів (відрізок аудіоінформації, вирізаний або записаний з якого-небудь наявного джерела)) примножене візуальними ефектами та вражаючим сценічним виконанням. Створивши у 2017 році мультимистецький виступ у фіналі «Eurovision Song Contest», Віктор Гуцал та Наталя Жижченко (фронтвумен гурту «ОНУКА») реалізували у цьому ж році проект «ОНУКА feat. NAONI Orchestra (Live)», концертне шоу якого триває майже дві години (Андрійчук, 2017).

Зміни в музичному маркетингу ХХІ століття були визначені зростанням онлайн-продажів та зменшенням популярності фізичних копій альбомів. Важливого значення набуло заснування

звукозаписних компаній, які забезпечують запис та виробництво аудіозаписів (альбоми, сингли та інші), розробку стратегій маркетингу (організація рекламних кампаній, створення музичних відеокліпів), дистрибуцію музики (магазини, стрімінгові платформи), надання фінансової підтримки для запису та продажу музичних матеріалів, захист та управління правами на використання музики (авторські права та права на виконання), пошук та розвиток кар'єри нових музичних талантів (Качуринець, 2024: 109).

Наприклад, у 1998 році австрійський композитор, диригент та продюсер К. Колоновітц (Christian Kolonovits), з метою захисту творчих проектів та фінансового добробуту, ініціював створення власної звукозаписної компанії «Homebase-records». Визначеною спеціалізацією лейблу стало виробництво винятково симфонічної музики. Таким чином, у дискографії студії світова спільнота може почути прем'єрні постановки автора дитячої опери «Антонія і чортеня», яка відбулась на сцені Віденської народної опери у 2009 році; опери «Суддя» із виконанням головної партії Х. Каррераса (на сцені Іспанського театру Арріага в Більбао); саундтреки пригодницького фільму режисера Ф. Штольца «Північна стіна», який приніс перемогу К. Колоновітцу на Німецькій кінопремії «Deutscher Filmpreis» у 2009 році (Larkey, 1992: 172–173).

У ХХІ столітті диригенти та музичні колективи все частіше зосереджуються на проектах, які відображають та підтримують соціальні ініціативи, сприяють культурному діалогу та інтеграції різних спільнот. Наприклад, соціальний проект «Колискова дітям без батьків», який реалізувала українська хорова диригентка Леся Шавловська (псевдонім Тимковська) у співпраці з Ротарі Клуб (Київ–Печерськ) у 2016 році, відзначається високою популярністю. Зазначена ініціатива, підтримана гаслом «Служіння понад власні інтереси», призначена для надання психологічної підтримки дітям, позбавленим батьківської опіки. Основною метою проекту є створення атмосфери турботи та любові, яка виявляється у екранізації пісочної анімації та аудіо озвучуванні колискової. Використання високотехнологічної апаратури для створення деталізованих пісочних малюнків зімітувало сюжетні лінії колискової, надало унікальний візуальний вигляд відеокліпу (Печенюк, 2017: 98).

Висновки. Отже, у ХХІ столітті диригентські проекти виступають ареною для співпраці музикантів різних культур. Використання віртуальних платформ, радіомікрофонів та технічного оснащення, віртуальних хорів, експерименти з управ-

лінням колективом, новаторські формати виступів, організація інтерактивних подій та взаємодії з аудиторією дозволяють диригентам формувати інноваційні музичні ініціативи. Впровадження новаторських форматів музичних виступів, спільно з мультимистецькою синергією, розши-

рює границі традиційної диригентської практики, надаючи унікальні та захоплюючі мистецькі враження. Ці культурологічні зміни підтверджують складний та різноманітний характер сучасної диригентської проєктної діяльності, яка адаптується до викликів сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук П. О. Використання народних інструментів у сучасній українській музичній культурі. *Молодий вчений*. 2017. Вип. 7 (47). С. 59–62.
2. З рук янголів сипатиметься пісок: у Львівській Опері концерт поєднують із символічним перфомансом. URL: https://gazeta.ua/articles/culture/_z-ruk-yangoliv-sipatimetsya-pisok-u-lvivskij-operi-koncert-poyednayut-iz-simvolichnim-perfomansom/1086402 (дата звернення: 03.12.2023).
3. Кантата «Карміна Бурана» підкорила серця хмельничан / Хмельницька обласна військова адміністрація. URL: <https://www.adm-km.gov.ua/?p=5643> (дата звернення: 28.11.2023).
4. Качуринець Л. В. Диригентська проєктна діяльність у XX – на початку XXI століть : дисер. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Київ, КНУКіМ, 2024. 277 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1LkMRiWAAaYerdKJCWn7MvuxIxagK0VA/view> (дата звернення: 22.06.2024).
5. Кравчук О., Яцкулинець О. Міжнародна діяльність камерного хору «Moravski» в період російсько-української війни 2022 року. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*. 2023. Вип. 48. С. 65–70.
6. Луїна А. Естонія: про музичну культуру сьогодення й ментальну сутність нації. *Національне газетно-журнальне видавництво «Музика»*. 2014. Вип. 4. С. 60–65.
7. Макаренко Г. Творчість диригента в контексті інтегративного підходу: дис. ... д-ра мистецтвознавства: 17.00.01. Київ, 2006. 380 с.
8. Печенюк М. Музична форма як засіб виконавської виразності (на прикладі твору «Колискова» Л. Тимковської). *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Кам'янець-Подільський, 2017. Вип. 23 (2). Ч. 2. С. 96–104.
9. Тилик І. В. Микола Віталійович Лисенко і хор Київського університету: погляд в минуле крізь призму сьогодення. *Музика в діалозі з сучасністю: освітні, мистецтвознавчі, культурологічні студії*. Київ: КНУКіМ, 2022. С. 286–292.
10. Шокало О. А. Всеукраїнський мистецький проєкт «Україна співає «Кобзаря» з аудіовидання «Тарас Шевченко. Пісенний «Кобзар»». *Хорова школа Павла Муравського*. 2019. URL: <https://pavломuravskiy.com/vseukrayinskyj-mysteczkyj-proekt-ukrayina-spivaye-kobzarya-z-audiovydanniam-taras-shevchenko-pisennyj-kobzar.html> (дата звернення: 04.12.2023).
11. Darina Krasnovetska – Say Love – Ukraine – Choir Version / Junior Eurovision Song Contest. 2019. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IC3zcuieoeE> (last accessed: 19.01.2024).
12. Charness G., Grieco D. Creativity and incentives. *Journal of the European Economic Association*. 2019. № 17 (2). pp. 454–496.
13. Keith S. Like him or loathe him':critical reactions to André Rieu in Australia. *Perfect Beat*. 2012. Vol. 13.1. pp. 7–27.
14. McCabe L., Greasley-Adams C. Evaluating the harmony project. *Journal of Dementia Care*. 2012. Vol. 20 (3). pp. 38–39.
15. Larkey E. Austropop: Popular music and national identity in Austria. *Popular Music*. 1992. Vol. 11 (2). pp. 151–185.
16. WDR Fernsehen. Sendung – Nordrhein-Westfalen feiert Advent 2020. URL: <https://web.archive.org/web/20201204032703/https://www.wdr.de/programmorschau/wdrfernsehen/sendung/2020-12-19/44298046/nordrhein-westfalen-feiert-advent-2020.html> (last accessed: 28.11.2023).

REFERENCES

1. Andriichuk P. O. (2017). Vykorystannia narodnykh instrumentiv u suchasni ukrainskii muzychnii kulturi. [Usage of Folk Instruments in Modern Ukrainian Musical Culture] *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 7 (47). 59–62. [in Ukrainian].
2. Z ruk yanholiv syapatymetsia pisok: u Lvivskiy Operi kontsert poiednaiut iz symvolichnym perfomansom. [Sand Will Fall from the Hands of Angels: A Concert in the Lviv Opera Will Be Combined with a Symbolic Performance] URL: https://gazeta.ua/articles/culture/_z-ruk-yangoliv-sipatimetsya-pisok-u-lvivskij-operi-koncert-poyednayut-iz-simvolichnim-perfomansom/1086402 (last accessed: 03.12.2023). [in Ukrainian].
3. Kantata «Karmina Burana» pidkoryla sertsia khmelnychan. [The Cantata «Carmina Burana» Captivated the Hearts of Khmelnytskyi Residents] *Khmelnytska oblasna viiskova administratsiia – Khmelnytskyi Regional Military Administration*. URL: <https://www.adm-km.gov.ua/?p=5643> (last accessed: 28.11.2023). [in Ukrainian].
4. Kachurynets L. V. (2024). Dyrhentska proiektna diialnist u XX – na pochatku XXI stolit [Conducting Project Activities in the 20th and Early 21st Centuries] dyser. ... kand. mystetstvoznavstva: 26.00.01. KNUKiM. – dissertation for the degree of Candidate of Art Studies. Kyiv National University of Culture and Arts, 277 p. URL: <https://drive.google.com/file/d/1LkMRiWAAaYerdKJCWn7MvuxIxagK0VA/view> (last accessed: 22.06.2024). [in Ukrainian].
5. Kravchuk O., Yatskulynets O. (2023). Mizhnarodna diialnist kamernoho khoru «Moravski» v period rosiisko-ukrainskoi viiny 2022 roku. [International Activities of the «Moravski» Chamber Choir During the 2022 russian-Ukrainian War.] *Visnyk KNUKiM. Serii «Mystetstvoznavstvo» – Bulletin of KNUKiM. Series «Art Studies»*, 48. 65–70. [in Ukrainian].

6. Lunina A. (2014). Estonia: pro muzychnu kulturu sohodennia y mentalnu sutnist natsii. [Estonia: On the Contemporary Music Culture and the Mental Essence of the Nation] Natsionalne hazetno-zhurnalne vydavnytstvo «Muzyka» – National Newspaper and Magazine Publishing House «Muzyka», 4. 60–65. [in Ukrainian].
7. Makarenko H. (2006). Tvorchist dyryhenta v konteksti intehratyvnoho pidkhodu [Conductor's Creativity in the Context of an Integrative Approach] dys. ... d-ra mystetstvoznavstva: 17.00.01. Natsionalna muzychna akademiia Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho – National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky Kyiv. 380 p. [in Ukrainian].
8. Pecheniuk M. (2017). Muzychna forma yak zasib vykonavskoi vyravnosti (na prykladi tvoru «Kolyskova» L. Tymkovskoi). [Musical Form as a Means of Performance Expressiveness (Based on the Example of «Lullaby» by L. Tymkovska)] Pedagogichna osvita: teoriia i praktyka. – Educational Education: Theory and Practice. Kamianets-Podilskyi. 23 (2). Vol. 2. 96–104. [in Ukrainian].
9. Tylyk I. V. (2022). Mykola Vitaliiiovych Lysenko i khor Kyivskoho universytetu: pohliad v mynule kriz pryzmu sohodennia. [Mykola Vitaliyovych Lysenko and the Choir of Kyiv University: A Look into the Past through the Prism of the Present] Muzyka v dialozi z suchasnistiu: osviti, mystetstvoznavchi, kulturolohichni studii» – Music in Dialogue with Modernity: Educational, Art Studies, and Cultural Studies. 286–292. [in Ukrainian].
10. Shokalo O. A. (2019). Vseukrainskyi mystetskyi proekt «Ukraina spivaie «Kobzaria» z audiovydannya «Taras Shevchenko. Pisennyi «Kobzar»». [All-Ukrainian Art Project «Ukraine Sings the “Kobzar”» from the Audio Edition «Taras Shevchenko. The Singing “Kobzar”»] *Khorova shkola Pavla Muravskoho* – Pavlo Muravskyi Choral School. URL: <https://pavlomuravskyi.com/vseukrayinskyj-mysteczkyj-proekt-ukrayina-spivaye-kobzarya-z-audiovydanniam-taras-shevchenko-pisennyj-kobzar.html> (last accessed: 04.12.2023). [in Ukrainian].
11. Darina Krasnovetska – Say Love – Ukraine – Choir Version / Junior Eurovision Song Contest. 2019. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IC3zcuieoeE> (last accessed: 19.01.2024).
12. Charness G., Grieco D. (2019). Creativity and incentives. *Journal of the European Economic Association*. № 17 (2). pp. 454–496.
13. Keith, S. (2012). Like him or loathe him': critical reactions to André Rieu in Australia. *Perfect Beat*. Vol. 13.1. pp. 7–27.
14. McCabe, L., Greasley-Adams, C. (2012). Evaluating the harmony project. *Journal of Dementia Care*. Vol. 20 (3). pp. 38–39.
15. Larkey, E. (1992). Austropop: Popular music and national identity in Austria. *Popular Music*. Vol. 11 (2). pp. 151–185.
16. WDR Fernsehen. Sendung – Nordrhein-Westfalen feiert Advent 2020. URL: <https://web.archive.org/web/20201204032703/https://www.wdr.de/programmorschau/wdrfernsehen/sendung/2020-12-19/44298046/nordrhein-westfalen-feiert-advent-2020.html> (last accessed: 28.11.2023).